

W co się bawimy?

Стенах ловза бай?

W co się bawimy?

Стенах ловза вай?

Projekt Stowarzyszenia „Dla Ziemi”, pod tytułem: „OBCY? Zbliżenia”, podtytuł „Edukacja przez zabawę”, był współfinansowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej, w ramach programu „Wspieranie inicjatyw edukacyjnych realizowanych na rzecz uchodźców oraz mniejszości narodowych/etnicznych mieszkających w Polsce, służących kultywowaniu języka, tradycji i kultury kraju pochodzenia lub nauczaniu języka polskiego” oraz przez Europejski Fundusz na Rzecz Uchodźców i budżet państwa.

Zabawy są nieodłącznym elementem i przywilejem dzieciństwa. Pozwalają poznawać świat, uczyć współzawodnictwa i współpracy, kształtują wyobraźnię, integrują. . . W dzisiejszych zabieganych czasach nawet do dziecięcych zabaw jest coraz mniej okazji. Dlatego znane niegdyś i lubiane zabawy popadają w zapomnienie. Zapracowani rodzice nie pokażą, jak wygląda zabawa w „komórki do wynajęcia” czy w „pomidora”. Zamiast rozśmieszającej gry „lampa–nos” wybieramy bajeczkę w telewizji lub grę komputerową – formy rozrywki, które nie odrywają od ekranu monitora. A szkoda, bo nasze dzieci tracą w ten sposób ważny element dzieciństwa. Mają mało czasu na niezbędną podczas zabaw aktywność ruchową. Śmieją się z przygód i dialogów oglądanych postaci, same nie mając okazji

Бери ловзараш бералех д’адаккхалур
доцу дакъалг ду. Ловзуш довза
Јема бер, шайна гонаха долу дуьне.
Јема бера йохъе дала, цхъана болх
баъ, сурт х’оттар кхио. Амма хан
к’езиг хъиларна, ца лара до вай
берашца ловза. Компютер ловзарш,
мулътфильмаш лур дац, меттах валарц
бол к’овсамо луш дол самукъа.
Толамо, эшамо а ло эмоциш, бакъ
болу нийсархошца бакъ долу дуьнех
ловзаро ло хазахетар, самукъа а.
Х’окху книшкан чохъ, гулдина оха
тхайна дукха довзна, тхъаьш ловъзна
бери ловзарш. Тахан лера берашна
хаза хета изза ловзарш. Х’ара проект
кхочушъяш, «Ловзуша Јема» ц’е йолу
дакъа кхочуш дир Полшех бехш болу
Нохчий декъах болш. Полски, Нохчи,
б шо дол бераш Јамийра цхъани ловза
шина къоман бери ловзаршех.

do przeżycia przygody w realnym świecie i interakcji z rówieśnikami. Nie uczą się wspólnego organizowania czasu wolnego. Nie mają szans na przeżywanie radości ze zwycięstwa, nie uczą się, jak radzić sobie z porażkami.

Prezentowana książeczka zawiera niektóre z lubianych niegdyś – jeszcze nawet nie tak dawno! – zabaw dziecięcych, które autorki pamiętają z własnego dzieciństwa i młodości. Okazuje się, że współcześnie dzieci także chętnie w nich uczestniczą, jeżeli stworzymy im ku temu sposobność. Podczas realizacji projektu „OBCY? Zbliżenia”, w jego części „Edukacja przez zabawę” przybliżyłyśmy – przy udziale przedstawicieli społeczności czeczeńskiej w Polsce – grupie polskich i czeczeńskich sześciolatków część zabaw charakterystycznych dla naszych narodów.

Wybierając taką formę edukacji, kierowałyśmy się następującymi założeniami:

- podczas zabawy organizujemy kontrolowaną aktywność fizyczną dzieci,
- sprzyjamy rozwojowi wyobraźni,
- zachęcamy do wyrażania się w językach: ojczystym i obcym,
- ćwiczymy pamięć i wymowę poprzez recytowanie wymaganych w zabawach kwestii,
- ćwiczymy spostrzegawczość i wyzwalamy kreatywność,
- ułatwiamy werbalne i niewerbalne porozumiewanie się dzieci różnorodnych,

Цу кепахь Јамор схьахоржуш, оха дага лавьццер хҭара:

- Ловзаъ-ловзуш ницҭкѣаца бен болх мерз бар.
- Сурт хҭотто Јамар.
- Нохчи мотт бийца, полский мотт бийца хаз да.
- Јама до дагахь шар дан, кѣамел, дагах йоъшуш тейп-тейпана тексташ.
- Јама до тидамалла, гучу даккхар дагардар.
- Дайдо дист хуьлуш, цахуьлуш а тҭекере хила барам, кеп хаа.
- Јамадо низам лардан жоьполлах хилар кхетар, юкѣара болхбар бакѣо ларѣян.
- Таро меттига йо шаьш болх байт.
- Дало диц делла шира ламастан бери ловзарш тҭаьхьайогҭу тҭаьхьен.

Оха Јалашо юкѣарча лавьца, кхочуш да декхарш:

- Пайда эцар ловзаро гучудоккху леларо: цѣхана ловзара юкѣвагҭа хѣашт ду ницкѣ болуш хила, кхеч ловзарана йоъшара кхетамалла а, йола яларан гҭора а, меттан Јилман хуьнар хила. Схѣакѣастор тера хиларша, вовшах туху башхалонш тейп-тейпан кѣоман бери ловзарши.
- Кхетар, цѣхани ловза самукѣдала лаар берашна кѣоман баш халло елахь
- Хҭара тхай ойла кхочушѣяш гҭо лехийра, пайдаъ ийцира оха ламастийн польский бери ловзаршехь. Цу хокѣехь баркал алла лаар тхуна тхан кѣона гҭоьнчашна.

- uczymy przestrzegania zasad współdziałania w grupie, odpowiedzialności i dyscypliny,
- tworzymy warunki do usamodzielnienia się dzieci,
- przekazujemy zapomniane tradycje zabawowe następnemu pokoleniu.

Wyzaczyliśmy sobie do realizacji następujące zadania:

- wykorzystanie różnorodności form zachowania, jakich dostarczają zabawy: niektóre z nich wymagały sprawności fizycznej, inne sprytu, kolejne były wyzwaniem dla intelektu i/lub ćwiczyły sprawności językowe, co pozwalało na zainteresowanie nimi wszystkich dzieci, bez względu na posiadane umiejętności, sprawności i poziom rozwoju intelektualnego,
- podkreślenie tego, co wspólne w zabawach dziecięcych dla różnych narodów,
- uświadomienie, że wszystkie dzieci – bez względu na narodowość – chcą się bawić, śmiać i pragną aktywnie spędzać ze sobą czas.

Podczas realizacji projektu sięgnęliśmy – wraz z młodymi, lecz już pełnoletnimi wolontariuszkami, którym przy tej okazji gorąco dziękujemy za współudział! – do tradycyjnych polskich zabaw („stary niedźwiedź”, „wiewiórki do dziupli”, „ojciec Wirgiliusz”). Aby poznać i nauczyć dzieci zabaw czeczeńskich, korzystałyśmy z pomocy dorosłych Czeczenów. Dowiedziałyśmy się z ich opowieści, że zabawy dzieci i młodzieży czeczeńskiej kształtowały

Нохчийн бери ловзарш Јамо г҃о дира тхуна нохчийн юкӀаралла векалш. ЦӀхӀаьгар а хиира дукха бери ловзарш гонахӀара Јаламех Јаьмма масала, латар-кӀовсавалар дийнаташц. Ишта кхин тайпа долу бери ловзарш. Цундела, кӀаьстин лазам болуш ду Нохчий а, Полский а бери ловзарш цӀхӀана тӀохӀна хокх книшкан чу тардан. Х҃ара книшка таро луш ю безам бита марзонц цӀхӀани кхочуш йина проектех. Оха из болх д҃ахакхихира июнь баттер дуьйна, декабрь бутт чу лоцуш 2012 шарехь, школахь номер 31, Лублин г҃алахь, ЮкӀаралло „Dla Ziemi”.

Берашна, тха уггар лараме адресаташ шаш книшка кхоьлнарш дуй хаита, оха юкӀа даг҃ийтина цара дехкина сарташ цӀхӀани шей ловзар гойтуш. Гойтуш, цӀхӀани ловзаро луш дол самукӀа, хаз хетаран эмоциш меттанаь, культураннаь новкӀарллонаш йолушшехь, г҃о деш вовше довза, вовшехь ца кхера, вовшехь кхетаь.

się w odmiennych uwarunkowaniach kulturowych i ściśle wiązały się z przebywaniem na rozległej otwartej przestrzeni i łonie przyrody, przez co przybrały inne formy od naszych zabaw: zapasów ze zwierzętami, ujarzmiania natury itp. Dlatego tak niewiele wśród nich zabaw, które można przenieść na grunt szkoły. Stwierdziłyśmy, że tym bardziej warto zebrać te nieliczne, które można przeprowadzić w warunkach szkolnych i zawrzeć je we wspólnej książeczce obok zabaw polskich, przy okazji upamiętniając w ten sposób to wyjątkowy projekt międzykulturowy, jaki był realizowany w Szkole Podstawowej nr 31 w Lublinie, przez Stowarzyszenie „Dla Ziemi”.

Aby dzieci – najważniejsi adresaci projektu – czuły się również współautorami tej książeczki, zawarłyśmy w niej wykonane przez nie rysunki, przedstawiające wspólne zabawy. W pracach tych dostrzec można wiele pozytywnych emocji. Utrwalone one zostały również na fotografiach, stanowiących uzupełnienie naszej publikacji. Przeglądając je, warto zwrócić uwagę na pozytywny wpływ, jaki wywierają zabawy na integrację międzykulturową, łamiąc barierę językową między dziećmi i pozwalając jednym z łatwością pokonać strach przed „innością”, a drugim poczuć się w obcym kraju bardziej „u siebie”.

Koordynacja projektu

Ewa Kozdraj

Prowadzenie warsztatów edukacyjnych i praca redaktorska:

Urszula Jędrzejczyk, Magdalena

Szmyd-Skórczewska oraz Elsi Adajew

Współpraca przy realizacji zabaw:

Kameta Zavlieva

Tłumaczenia z języka polskiego na język czeczeński i lekcje języka czeczeńskiego:

Elsi Adajew

Zajęcia komiksowe:

Ryszard Dąbrowski i Anna Hankowska

Zajęcia rysunkowe:

Anna Ścisło

Zabawy
polskich
dzieci

Польски
бери
ловзари

1 *Chodzi lisek koło drogi* (grupa kilkanaściorga dzieci)

Dzieci siadają w kółeczku w siadzie skrzyżnym, z rękoma za plecami. Jedno dziecko jest liskiem, chodzi wokół kółeczka w rytm rymowanki, którą wypowiadają wszyscy:

Chodzi lisek koło drogi,
Nie ma ręki ani nogi,
Kogo lisek przyodzieje,
Ten się nawet nie spodzieje.

Pod koniec rymowanki „lisek” klepie wybrane przez siebie dziecko w ramię i ucieka. Wybrane dziecko biegnie za uciekającym „liskiem”, okrążając siedzące dzieci. Zadaniem „liska” jest nie dać się złapać i usiąść na miejscu goniącego go dziecka. Jeżeli mu się to powiedzie, w kolejnej rundzie zabawy nowym „liskiem” zostaje dziecko, które goniło. Gdy natomiast dziecko to zdąży złapać „liska”, zanim ten usiądzie na jego miejscu, „lisek” siada w środku koła i siedzi tam do momentu, aż złapani zostaną w kolejnej rundzie inni „lisek”.

1 *Лела цхьогоал некъа йистмехъ* (маситт йе совнаха бераш)

Бераш куьгаш вовше белшаш тје диллина, го бина, охъаховша. Бераш го тосуш, дуьцу байтаца болар нисдина, „цхьогоал” лела гонах. бераш олу:

Лелаш ду, цхьогоал некъан йистех,
Ког бац. Куьг дац.
Цхогоало духар тјетесча,
Цханна хаалура дац.

Тјаккха цхан берах куьг тухи, „цхьогоал” дјадода, а и бера цун тјаьха дала деза. Ам „цхьогоал” кхиа деза охъахаа оца бери меттиге, а и бера дуьцу „цхьогоал”. Амма бери „цхьогоал” охъаале схъалацахъ, иза го юккъехъ јан веза кхин „цхьогоал” схъалацалц.

2 Balonik

(grupa kilku, kilkanaścioro dzieci)

Dzieci ustawiają się w kole, trzymając się za ręce. W trakcie wypowiedzania pierwszego wersu dzieci schodzą się do środka koła, zacieśniając krąg. Podczas kolejnych wersów rozszerzają krąg (tak jak nadmuchiwany balon), a gdy przebiegają miarę – upadają. Tekst rymowanki brzmi:

Baloniku mój malutki,
Rośnij duży, okrągłutki,
Balon urósł, że aż strach,
Przebrał miarę, no i bach.

2 Шарик

(масийтта бераш)

Бераш го бой, вовше куыйгаш лавцина
ирахь лавтташ хуьлу. Тјаккха байт
олуш, го жима боккхаш, боккха
а боккхаш, юс шарик санна сурт до.
Го боккха хилча, бераш охъаега.
Бераш олу:

Жима шарик, жима шарик,
Чјогја юьсин горга хилла,
Чјогја юьсин, йоккха хилла,
Дукха юьсин иккхана.

Изаъ авлла бераш охъадуьжа.

3 Stary niedźwiedź (grupa kilku, kilkanaścioro dzieci)

Dzieci, trzymając się za ręce, krążą wokół dziecka niedźwiedzia, które milcząc kuca z zamkniętymi oczami w środku koła, i śpiewają:

Stary niedźwiedź mocno śpi,
stary niedźwiedź mocno śpi,
my się go boimy, na palcach chodzimy,
jak się zbudzi to nas zje,
jak się zbudzi, to nas zje.

Dzieci puszczaają ręce sąsiadów, lewą dłońią łapią łokieć swojej prawej ręki, którą poruszają w rytm melodii z wysuniętym jak do grożenia palcem, mówiąc przy tym:

Pierwsza godzina – niedźwiedź śpi,
druga godzina – niedźwiedź chrapie.
trzecia godzina – niedźwiedź łapie!

W tym momencie niedźwiedź budzi się i próbuje złapać jedno z dzieci, które może obronić się przed tym, kucając. Złapane dziecko w kolejnym powtórzeniu jest niedźwiedziem. Wygrywa dziecko, które nie daje się złapać.

3 Къена Ча (масийтта бераш)

Бераш вовше куьгаш а лаяцна, наб кхетта йолу „ча” – беран гонах тосуш, олу:

Къена ча наб кхетта ю,
Къена ча наб кхетта ю,
Тхо цунах а кхоьруш ду,
Пјелгаш тјехъа лелаш ду,
Самаялахъ тхо дуур ду.

Тјаккха бераш „Чане” пјелг лестош дуьйцу:

Дуьххара сахът – ча наб кхетта ю.
Шолгја сахът – ча наб кхетта ю.
Кхоълах сахът – берш лоцуш ю!

Эццахъ „Ча” „самаялла” берашна тјаьхъайолла.
Схъацалацийта бераш охъаховша.
Схъалацца бера – „ча” йуьсу.
Схъалацаз виснарг – тоьлларг ву.

4 Murarz

(grupa kilkanaścioro dzieci)

Wybieramy jedną osobę, która będzie murarzem. Powinna ona poruszać się po linii narysowanej kredą, dzielącej boisko na dwie równe części. Dzieci ustawiają się pod ścianą. Kłaśnięcie nauczyciela (lub wybranej z grupy osoby) jest dla nich sygnałem, że mogą przebiec pod drugą ścianę. Osoby złapane przez „murarza” posłużą jako „cegietki” do budowania muru. Mogą stawać (lub siadać w pozycji skorygowanej) jedna przed drugą, poczynawszy od skrajnych punktów linii, w miarę zabawy zacieśniając prześwit w murze. Osoba, która jako ostatnia nie da się złapać, w kolejnej zabawie będzie murarzem.

4 Түлгөттөрхө

(масийтта бераш)

Цхъа бера схъяхоржа „Түлгөттөрхө”.
Тјаккха берийн майдан сиз хъакхна
шиъ дакъа до.

„Түлгөттөрхө” сиззанца леларву.
Бераш вовшашна генаха довли
дахуътта.

Цхъаммо тјараш туыйхича, бераш кхин
агјор дедда дехъадовла.

Түлгөттөрхө схъалацахъ – берах
„тулг” хыълу пен ботта.

Схъалаца виснаг – Түлгөттөрхө хуъла.

5 Głowa, ramiona...

(grupa kilku, kilkanaścioro dzieci)

Dzieci stoją w kole lub w dowolnych miejscach sali. Pokazują wymieniane nazwy ciała w coraz szybszym tempie.

Głowa, ramiona, kolana, stopy,
kolana stopy, kolana stopy.
głowa, ramiona, kolana, stopy,
Oczy, uszy, usta, nos.

5 „Корта, белш...” (масийтта бераш)

Бераш урахъ лăятташ хуьлу.

Тјаьхъ – тјаьхъа чехка гайта деза цѣрш
яккхина дегѣн меженаш:

Корта, белш, голаш, когаш,
Голаш, когаш, Гулаш, когаш,
Корта, белш, голаш, когаш,
Бјаьргаш, лергаш, мара, бат.

6 Wiewiórki z dziupli

(grupa kilkanaścioro dzieci)

Uczestnicy zabawy dobierają się w trójki. Jedna lub dwie osoby pozostają „luzem”. Dwoje dzieci trzyma się za ręce, tworząc dziuplę. Gdy prowadzący zabawę mówi: *wiewiórki zdziupli*, „wiewiórki” wraz z uczestnikami zabawy pozostającymi bez domków biegają, wesoło podskakując. Gdy prowadzący zabawę klasnie i powie *wiewiórki do dziupli*, wiewiórki szukają domków. Dla utrudnienia możemy powiedzieć, że za każdym razem „wiewiórki” muszą trafić do nowych domków. Gdy „wiewiórki” trafią do wszystkich domków, dokonujemy zmiany – „wiewiórka” staje się elementem „dziupli”.

6 Тарсала димтан хари чурь

(иттех совнаха бераш)

Бераш кхоъ-кхоъ ирахъ лаьтташ хуьлу.
Чхьаъ ша долу бер хуьлу.
Шиъ бер вовше куьйгаш лаьцна „хара” хуьлу.
Цхьаъ – „тарсал” хуьлу.
„Тарсалш, чурь арахьада” аьлча – бераш (тарсалш) уьдуш ловза.
ТӀаккха, „тарсалш” чудало аьлча, „тарсалш” хараш лыха. ТӀаьхьа, бераш хийца ло.

1 Kapsle – wyścig kolarski (grupa kilku, kilkanaścioro dzieci)

Każdy uczestnik gry ma swój kapsel od butelki. Może on być pokolorowany według własnych upodobań, ewentualnie można go obciążyć wewnątrz plasteliną lub woskiem. Na równej powierzchni (np. asfalcie czy chodniku) rysujemy kredą trasę kolarską z wieloma zakrętami (dwie linie równoległe), zaznaczamy na niej start i metę. Po kolei każdy uczestnik wyścigu pstryka swój kapsel w kierunku mety, poruszając się w obrębie wyznaczonej trasy. Jeżeli kapsel wypadnie poza granice trasy, wraca na poprzednią pozycję. Liczy się sprawność manualna i umiejętność planowania oraz dostosowywania się do warunków panujących „na trasie”. Wygrywa ta osoba, która jako pierwsza dotrze do mety.

1 Тѣссарчи кѡвсам (масийтта бераш)

Массаргахъ шен-шен тѣссарчи ду. Шера, нийса меттехъ, некъа суърташ дохку. Шиъ некъ нийса хила беза, дисна некъаш – луѣург сурт дилла мега.

Таккха хѣорамо шен роѣхъ пѣлг тухи, шен тѣус дѣакарчо беза ша схъахаржана некъаца . Билгал йина метте, хѣалхе дѣакхъачнарг – тоѣлларг ву.

8 Кóтко graniaste (grupa kilku, kilkanaściorga dzieci)

Dzieci chodzą w kótko powtarzając
słowa:

Kótko graniaste
czworokanciaste,
kótko nam się połamato,
cztery grosze kosztowało,
a my wszyscy БҜС!

Podczas mówienia słowa „бҜс”, dzieci
przewracają się na podłogę.

8 Сонаш болу го (масийтта бераш)

Масийтта бераш ду лелаш юх-юхаъ
олуш:

Сонеш болу го,
Биј са болу го,
Го тхан кагбели,
Ахча тхан дайна,
А тхо охьадуьжи.

Изаъ аьлла бераш охьадуьжа.

9 Klasy

(dla 2 i więcej osób)

Na chodniku rysuje się kredą tzw. chłopka, czyli 3 kwadraty w pionie, 2 w poziomie (niby-ręce) i jeden kwadrat jako szyję. Dorysowuje się do niego spory okrąg (głowę) i dzieli go na pół. Pola numeruje się od 1 do 8. Dziecko rozpoczynające grę rzuca kamyk lub kredę i stara się trafić w pierwsze pole. Gdy trafi, może rozpocząć skoki (zwykle na jednej nodze). Trzeba skoczyć kolejno na każde pole, zaś w przypadku podwójnych pól rozstawić nogi na oba pola. Po dotarciu do „głowy” musi zrobić skok z obrotem i wrócić, zabierając po drodze szkiełko. Następnie rzuca szkiełkiem do kolejnego okienka itd. Kto nie trafi na właściwe pole albo podczas skakania nadeptnie na linię chłopka, oddaje kolejkę drugiemu uczestnikowi.

9 Классики

(масийтта бераш)

Тратуар тјехъ курац „классикаш” йо адаман кепахъ: кхоъ квадрат нийса ирх йо, шиъ квадрат ана сиз хъакхна йо, тјаккха, го буълла, иза сиз хъакхна шина декъе бекъа беза. Терахъашца номерш йохк (1-8). Классикаш дуьххара квадратчу тјулг кхосса беза, тјаккха цхана кога тјехъ рогах кхисса вала веза квадраташ чу. Шиъ квадрат йолчахъ – шинни когац кхоссавала веза. „Коърте” дјакхаччи, кхослой го бокхи хъовзина юхаверза. Нагахъ санна квадрат тје я сизан тје ког тје боккхи, рога дјало кхечу бере.

10 *Gra w gumę* (dla 3 i więcej osób)

Dwójka stojących naprzeciwko siebie dzieci nakłada gumę na kostki i rozciąga ją między sobą tak, by powstały dwie naprężone linki. Trzeci uczestnik naskakuje na gumę według ustalonego wcześniej układu ćwiczeń. Np.: jedna noga musi znaleźć się na jednej gumie, druga na drugiej. Potem trzeba zrobić obrót o 180 stopni i znów trafić na gumę. Liczba kombinacji jest nieograniczona i zależy od inwencji i wyobraźni grających. Skakać można również w parach, uzgadniając między sobą układy i kolejność ruchów.

10 *Пханех ловзар* (масийтта бераш)

Шиъ бера дуьх-дуьхала, пха
д'асаозберш д'ах'ут. Кхъозлаг'а бера,
пха т'ехь кхийсалуш хуьла, кеп-кепар
когаш х'иттабеш.
Шиъ бера цхана кхийсадала мега.

Zabawy
dzieci
z Czaczenii

Нохчи
бери
ловзари

11 Zabawa w kolory z piłką

(grupa kilku, kilkanaścioro dzieci)

Dzieci siadają w kręgu. W środku staje dziecko z piłką, którą rzuca do uczestników zabawy, wymieniając znane sobie kolory. Dzieci mają za zadanie złapać piłkę przy każdym, poza czarnym, kolorem. Dziecko, które nie złapie piłki, daje fant. Fant daje też dziecko, które złapało piłkę przy wymienieniu koloru czarnego.

11 Боцнишех ловзар буъркица

(масийтта бераш)

Бераш го бина охъаховша. Го юккъехъ долу бери шегар буърка роҗан берашка кхусса тайп-тайпан бесниш цѣ йоккхш. Бераш буърка схъалаца еза.

Схъалацах – фант дала деза. Бераш буърка схъалаца мегар дац „Ӏаържа бос” алья.

Схъалацах – фант дала деза.

12 Lang

Lang, to zabawka, która przypomina polską „Zośkę”. Z baraniego futra wycina się okrągły kawałek, pod spodem zszywa się do niego np. kawałek metalu żeby uzyskać wagę. W „Lang” można się bawić na kilka sposobów: sprawdzając kto więcej razy podrzuci po kolei obiema nogami, dzieląc się na dwie grupki które rywalizują o lepszą współpracę i większą ilość podań między członkami jednej grupki albo podając sobie Lang na duże odległości. Lang nie można przejmować rękami, dopuszcza się użycie jedynie nóg.

12 Лянз

Лянгахь ловзар ду тер дохуш Полски бери ловзарахь „Зоцка”.

Кхекхийн кийсиг чу жима эчиг цуьрг тоьга – иза лянг ю.

Когашца ловзуш хьул лянгахь. Тейп-тейпан ловза ло:

- Цхан когацаь а, шиь когацаь роґ-роґан.
- Лянг ехахо хьалакхьосиннарг охьацаежаештьолларг ву.
- Шиь-шиь цханни волуш кьховсалуш ловза мега лянгахь.

13 Walka z bykiem, baranem

Jedną z form zabaw młodszych czy starszych chłopców były zapasy z bykiem czy baranem. Oczywiście baran czy byk musiały być w młodszy wieku by miały małe rogi, inaczej zabawa byłaby nader niebezpieczna. Walka polegała na tym by złapać barana bądź byka za rogi i położyć na ziemi, bądź przedrzeźniać się z nimi i unikać ich ataku. Brzmi prosto, ale dokonać tego było bardzo trudno. W żadnym wypadku nie można było skrzywdzić zwierzęcia, po walce zaś należało dopilnować czy wszystko ze zwierzęciem w porządku oraz dać mu jeść i pić, by zwierzęciu nic nie brakowało

13 Јахариџа а, старџаца а, латар

Нохчийн бераш хилла Јахариџа а,
старџаца а латтарх ловзуш.
Цхера маџаш схьалоций охьа тухар,
йе хичаш йина уьш карзахь бьахна,
царахь къахкаш уьдуш лар вала везар.
Амма, дийнаташ лазо цамегар.
Къовсамаш чекхбьакъча – дийнаташ хи
мало, хьума яла езар.

14 Акробаcje na koniu

Konie w kulturze czeczeńskiej są najlepszym przyjacielem człowieka i odkąd pamięć nasza sięga wstecz, konie zawsze towarzyszyły Czeczenom. Kolejną formą zabawy dzieci i młodzieży czeczeńskiej jest pokazowa jazda na koniu. Chłopcy i dziewczęta mieli podczas zabawy albo zawodów pokazać kto ma więcej umiejętności w jeździe konnej, kto wykona więcej akrobacji podczas jazdy, kto walczy lepiej na koniu, kto ma najbardziej zadbanego konia a najważniejsze było pokazanie dobrej, przyjacielskiej relacji z koniem oraz szacunek do niego. A wszystko to w przyjaznej atmosferze przyjacielskiej rywalizacji.

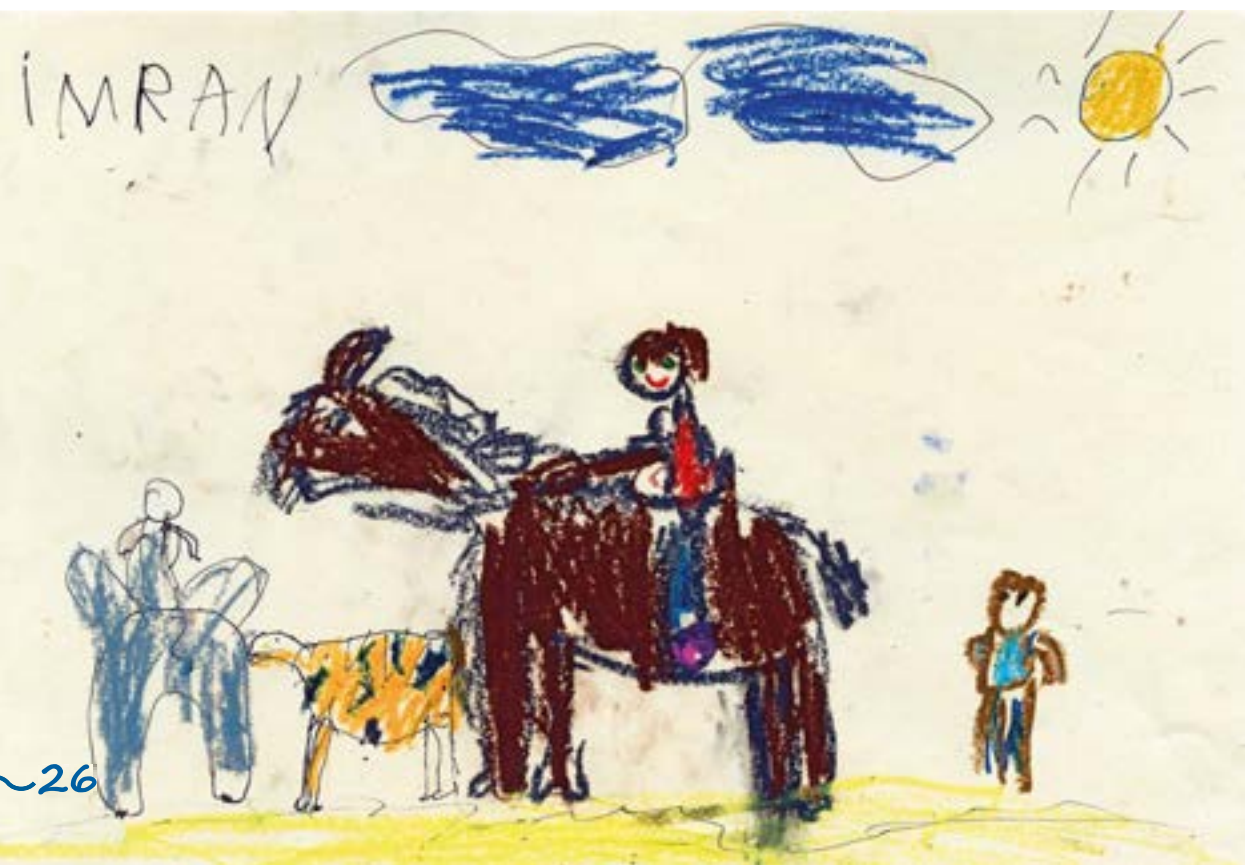
14 Говр хъовзор

Нохчи культурыхъ говр доттагъа лоруш ю. Гуттараъ хилла говраш Нохчишц.

Говр хъавзор, говрац хъалхаваларрахъ къовсалуш хилла баккхийнаш, ловзуш хилла бераш.

Гойтуш хилла ницкъ, чехкалла, ка далар, пелхьонал. Коьртниг ницкъ бацар. Коьртниг говрац вовших кхетар, уьйр хиллар дар.

Самукъане, хазаъ хан яккхар хилла из.

15 Łucznictwo

Kolejna zabawa-rywalizacja młodzieży czeczeńskiej. Chłopcy i dziewczęta rywalizowali ze sobą o celność strzału, odległość oraz różne sposoby strzelania, czyli w biegu, na siedząco, na koniu, w skoku, z przeszkodami do ominięcia.

15 Јад (секха) кхоссара къовсам

Јад кхоссарахъ ловзуш тамаше, цеце хумаш гойтуш хилла: хъажжийначу кхетит хъуьнар кхачар гойтуш, геннар хъажжийначу кхетар, говрац волш хъажжийначу кхетар, ведда воьддушехъ хъажжийначу кхетар, хъалакхоьссна хъумах кхетар.

16 Zabawy wymagające aktywności fizycznej

Ogólnie zabawy czeczeńskiej młodzieży polegały na dużej aktywności fizycznej o zabawie na otwartej przestrzeni. Bawiono się w berka, w rzut kamieniami na odległość, we wcześniej wymienione zabawy, w zapasy, robiono zawody w bieganiu, pływaniu. Dziewczynki robiły lalki i bawiły się nimi, chłopcy i dziewczyny walczyli na drewniane kindżały, chłopcy chodzili na polowania, bawiono się w chowanego. Zabawy ograniczały się jedynie do wyobraźni dzieci i to od nich zależało co danego dnia zrobią ze swoim wolnym czasem.

16 Г'ораллина жигара бери ловзарш

Нохчий бери ловзарш Ёуьйра меттигац доьзна хилла. Аренац ловзарш дар, масала, буьрках лобзар, т'улгаш гена кхиссар, гена кхосавалар, чехка вадар, сихха нека дар, дечка шаьлташца леташ к'овсадалар, дикаь, сиххаь екханан лар таллар. Бери ловзарий кхачам дагадарцаь, кхерам цахиларцаь доьзна хилла.

Wydawca
Petit. Skład–Druk–Oprawa s.k.
na zlecenie Stowarzyszenia
„Dla Ziemi”

ISBN 978-83-61144-67-0

Lublin 2012

W publikacji
wykorzystano prace dzieci
z Ośrodka dla Cudzoziemców
przy ul Wrońskiej w Lublinie
oraz ze Szkoły Podstawowej
nr 31 im. Lotników Polskich
w Lublinie

